

ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

**A vagyonkezelő magánalapítvány szabályozása – kitekintéssel
egyres külföldi rokon jogintézményekre**

T É Z I S E K

Steixner Zsófia

Témavezető: Dr. Sándor István, *tanszékvezető egyetemi tanár*, az MTA doktora

Budapest 2025

1. A kutatás tárgya és célja

A rendelkezésre álló vagyonkezelési konstrukciók palettája a vagyonkezelő alapítványokról szóló 2019. évi XIII. törvény (a továbbiakban: Vattv.) hatálybalépésével tovább bővült. A Vattv. a vagyonkezelő alapítványok két altípusát különbözteti meg: a magáncélra létrehozott és a közérdekű célra létrehozott konstrukciót. Noha a közbeszédben mind a törvény hatálybalépésekor, mind napjainkban a közérdekű célra létrehozott vagyonkezelő alapítványok kerültek a középpontba, jelen kutatás tárgya kizárólag a vagyonkezelő alapítvány élők között, magáncélra létrehozott altípusa.¹

Tekintettel arra az előnyre, hogy egy adott cél a „*tulajdonostól független*” vagyon segítségével célravezetőbben, tartósabban és hatékonyabban megvalósítható², a vagyonkezelési funkciót betöltő alapítványok népszerűsége a kontinentális és angolszász jogrendszerekben is jelentős a vagyontervezés, vagyonvédelem és a generációváltás gördülékeny biztosításának eszközeként. A jogalkotó a Vattv.-hez fűzött indokolása alapján a szabályozás kialakítása során külföldi mintákat vett alapul, azonban nem nevezte meg, hogy pontosan melyik modellekre támaszkodott. *Alan Watson* ezt a jelenséget, vagyis amikor egy jogi szabályozás egyik országból egy másik országba kerül átvételre, találó jogi metaforával *legal transplant*-nak nevezi.³ A magyar szabályozás kialakításakor mintaként szolgálhatott többek között az osztrák *Privatstiftung*, valamint a liechtensteini *Stiftung* modelljei is, melyekkel a magyar szabályozás számos rokon vonást mutat. Kutatásom során ezért a Vattv. rendelkezéseit elsődlegesen az osztrák, érintőleges jelleggel pedig a liechtensteini rokon konstrukciókra vonatkozó szabályok és bírói gyakorlat tükrében vizsgálom.

¹ A közérdekű célú vagyonkezelő alapítványok elemzéséhez lásd CSEPORÁN: *A közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványokról*. Magyar Jog 2022/12.

² EISELBERG: *10 Jahre Privatstiftungsrecht in Österreich*, 8.

³ WATSON: *Legal transplants. An Approach in Comparative Law*, 21.

A magáncélra létrehozható *Stiftung* liechtensteini bevezetésére 1926-ban, a szabályozás teljes revíziójára pedig 2008-ban került sor.⁴ Az osztrák *Privatstiftung* 2023-ban ünnepelte hatálybalépésének 30. évfordulóját. A kerek évforduló alkalmából számos tanulmány jelent meg és előadás került megtartása, hangsúlyozva a *Privatstiftung* reformjának szükségességét. *Susanne Kalls* azonban felhívta a figyelmet arra, hogy a *Privatstiftung*gal szemben támasztott elvárások annak bevezetésekor eltűzöttak és elhibázottak voltak. Ezen túlmenően a jogintézmény bevezetésekor rendkívül kedvező adózási szabályozás volt hatályban Ausztriában, emiatt az alapítással kapcsolatos tanácsadás középpontjába szinte kizárólag az adóoptimalizálási szempontok kerültek, ahelyett, hogy a vagyon hosszú távú, átlátható struktúrában való megtartására helyezték volna a hangsúlyt. Ezt az „intelmet” szem előtt tartva törekszem arra, hogy a jogintézményeket az utóbbi funkció alapján vizsgáljam.

A vizsgálat tárgyát képező jogi szabályozásokban néhány kógens szabálytól eltekintve a diszpozitivitás érvényesül. Ezzel összefüggésben a bírói jogértelmezés és jogfejlesztés is kiemelt szerephez jut abban, hogy meddig terjedhet a diszpozitivitás, valamint milyen mértékben gyakorolhatnak befolyást a jogintézmény kialakítására és működésére annak aktorai. Az osztrák és liechtensteini bírói gyakorlat jelentős mértékben hozzájárult a vagyonkezelési modellek fejlődéséhez. Remélhetőleg a magyar konstrukció esetén is megfigyelhető lesz a későbbiekben ez a tendencia. A vizsgált rokon jogintézményekkel kapcsolatos ítélkezési gyakorlat a hazai jogalkotónak is iránytűként szolgálhat a szabályozás módosításához, és segítheti a jogalkalmazókat a jogi problémák megelőzésében és megoldásában egyaránt. Erre tekintettel a kutatásom során nem csupán a tételes jogi szabályok, hanem a kialakult bírói gyakorlat elemzését is célként jelölöm meg. A dolgozatnak ugyanakkor nem célja a konstrukciók minden részletre kiterjedő, „bölcsőtől a sírig”, vagyis az alapítástól a megszűnésig tartó vizsgálata.

⁴ ZWIEFELHOFER: *Liechtenstein: the reform of foundation law*. Trusts & Trustees 2009/5. 373skk. SÁNDOR: *A Vagyonkezelő alapítvány nemzetközi összehasonlításban*. Jogtudományi Közlöny 2021/1, 3.

A kutatás tárgyát képezik különösen a konstrukciók jellegadó ismérvei, alapvető és kötelező dokumentumai, szereplői és azoknak a jogintézménnyel való kapcsolata, valamint a szervezeti felépítés. A jogintézmények elemzését abból a szempontból is megkísérlem, hogy mennyiben biztosítható kialakításuk rugalmassága, milyen konfliktuskezelési mechanizmusok alkalmazása indokolt, továbbá a kötelesrészi igényekkel kapcsolatos jogviták elkerülésének milyen módjai lehetnek, illetve milyen mértékben biztosított a kezelt vagyon védelme az alapító és kedvezményezettek hitelezőivel szemben, tekintettel arra, hogy a jogirodalomban uralkodó álláspont szerint ezek azok a tényezők, amelyek leginkább befolyásolják a vagyonkezelési modellek hatékony alkalmazását⁵. Az, hogy a vagyonkezelő alapítványnak nincsenek tulajdonosai és tagjai, strukturális kontrolldeficitet eredményez.⁶ Az, hogy ez a helyzet visszaélésekre ad lehetőséget az ügyvezetés számára, régóta a jogi diskurzus tárgyát képezi. A kutatás során ezért kiemelt figyelmet fordítok arra is, hogy milyen lehetőségek állnak rendelkezésre a megfelelő kontroll és működés biztosítására, valamint ennek mik a lehetséges szervezeti keretei (*Foundation Governance*).

2. A magáncélra létrehozott vagyonkezelő alapítványok *status quaestionis*-a a magyar jogirodalomban és a témaválasztás időszerűsége

Noha a vizsgálat tárgyát képező külföldi vagyonkezelő funkciót betöltő, magáncélra létrehozott alapítványokkal kapcsolatos szakirodalom és bírói gyakorlat meglehetősen gazdag, a hazai konstrukcióval kapcsolatban viszonylag kevés a jelenleg rendelkezésre álló anyag. Ez magyarázható egyfelől azzal, hogy a vagyonkezelő alapítvány alig több, mint öt éve része a jogrendszernek, másfelől főként azzal, hogy a hazai konstrukciók esetén még nem következett be az – a külföldi konstrukciókkal kapcsolatos tapasztalatok alapján – számos konfliktust és kérdőjelet magában hordozó generációváltás. Ugyanakkor a külföldi

⁵ E tekintetben lásd: SÁNDOR: *A vagyonvédelem jogi eszközeinek legújabb tendenciái*. MÜLLER – MELZER: *Erfolgsfaktoren für den Generationenwechsel in der Privatstiftung – Update*. JEV 2019/1., OPPEL: *Die österreichische Privatstiftung und die deutsche Familienstiftung als Instrumente der Nachfolgegestaltung*.

⁶ MÜLLER: *Handbuch Stiftungsmanagement*. 291.

tapasztalatok alapján az is látható, hogy a konstrukció sikerében a megfelelő szervezeti kereteket és kontrollmechanizmust biztosító, valamint konfliktusmegelőzést elősegítő alapító okirat kiemelt jelentőséggel bír. Mint bármely jogi konstrukció esetében, itt is elengedhetetlen az előrelátás: a lehetséges problémák azonosítása, megelőzése, valamint a megoldási keretek előzetes meghatározása. A jogintézmény funkciójával járó, működés során felmerülő lehetséges problémákkal kapcsolatban megfelelő támpontot adnak más jogrendszerek tapasztalatai. Ahhoz, hogy ezek a tapasztalatok a hazai konstrukciók alapításakor hasznosíthatók legyenek, célszerű azokat rendszerezni, és kiemelni, miben lehetnek relevánsak a magyar szabályozás és jogalkalmazás szempontjából.

A vagyonkezelő alapítványok hatályos hazai szabályozásához is támpontot nyújtó, valamint egyes jogalkotási kérdéseket is érintő, mindeddig egyetlen átfogó munka *Az alapítvány. Történeti, tipológiai, működési, adózási és vagyonkezelési omnibus* című kézikönyv. A kötet szerzői B. Szabó Gábor, Menyhei Ákos és Sándor István. A mű átfogó képet ad a hazai alapítványi szabályozás egészéről, külön kitérve a vagyonkezelő alapítványok sajátosságaira is. Emellett a magyar szakirodalomban számos részletkérdést érintő írást is alapul vettem a témaköröm feldolgozása során, különösen Csehi Zoltán munkáit az alapítványok történeti, dogmatikai és összehasonlító jogi elemzése körében⁷, valamint a témakör szempontjából releváns tárgykörök vonatkozásában.⁸ Tudomásom szerint azonban mindezidáig nem

⁷ CSEHI: *A magánjogi alapítvány, Történeti és dogmatikai alapok*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2006. CSEHI: *A magánjogi alapítvány fogalma, célja és vagyona. Elméleti alapvetés és kritikai megjegyzések a magyar alapítványi jog gyakorlatával kapcsolatban*. Jogállam 1998-99/1-4. CSEHI: *A vagyonkezelés jogi formái és az önállósuló vagyontömegek. Áttekintés az alapítvány szemszögéből*. Jogállam 2001/1-4. CSEHI: *Az alapító*. Polgári Jogi Kodifikáció 2003/6. CSEHI: *Az alapítvány fogalma régi magyar jogtudósok munkáiban Wenzel Gusztávtól Szladits Károlyig*. CSEHI: *A magánjogi alapítvány fogalma*. AUB XL (2003). CSEHI: *A meghagyástól (i. m.)*. Csehi: *Prospero szellemi – az alapítvány a jogi személy és a jogtudomány szempontjai között*. Themis 2005/6. CSEHI: *A jogi személy fogalmáról – különös tekintettel az alapítványra*. In: Liber amicorum. Studia A. Harmathy dedicata. Ünnepi dolgozatok Harmathy Attila tiszteletére. Budapest, 2003.

⁸ A dolgozatba beépítésre kerültek továbbá a következő írások kutatási eredményei: MAGYAR-
CSATLÓS – MAGYAR – SÁNDOR: *Vagyontervezési labirintus. Útmutató a bizalmi vagyonkezelés, a*

készült – a bizalmi vagyonkezelési szerződéshez hasonlóan⁹ – olyan átfogó kutatás, amely kifejezetten a magyar magáncélra létrehozott vagyonkezelő alapítványi

vagyonkezelő alapítványok és a magántőkealapok világához. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2021. BORBÉLY: *A magyar bizalmi vagyonkezelés és vagyonkezelő alapítvány megítélése a kedvezményezett jogok érvényesülésének fényében.* Állam- és Jogtudomány 2021/3. Sándor István: *Gondolatok a vagyonkezelő alapítvány bevezetéséről.* In: Boóc Ádám – Csehi Zoltán – Homicskó Árpád – Szuchy Róbert (szerk.): 70 Studia in honorem Ferenc Fábián. De iuris peritorum meritis 13. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2019. SÁNDOR: *Az alapítvány egyes common law jogrendszerű országokban.* In: FARKAS CSABA – GÖRÖG MÁRTA – HEGEDŰS ANDREA – KAPRINAY ZSÓFIA – PÁKOZDI ZITA – VARGA IMRE (szerk.): Ünnepi kötet Dr. Szabó Imre 70. születésnapjára. FORVM Acta Juridica et Politica XI/3. Szeged, 2021. SÁNDOR: *Az alapítványok jogának átalakulása – a magyar magánjog válasza a külföldi tendenciákra.* In: Juhász Ágnes (szerk.): Elmélet és praktikum – hagyománytisztelet és modernitás. Jubileumi konferencia 2021. június 4. Tanulmánykötet. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Miskolc, 2022. SÁNDOR: *Észrevételek az alapítványok kialakulásához.* In: Boóc Ádám – Pókecz Kovács Attila: 65. Studia in honorem Éva Jakab. De iuris peritorum meritis 19. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Patrocinium Kiadó, Budapest 2023. SÁNDOR: *Az alapítványi társaság.* In: Tókey Balázs (szerk.): Liber Amicorum – Ünnepi tanulmányok Kisfaludi András 65. születésnapjára. Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2023. SÁNDOR: *A vagyonkezelő magánalapítvány magánjogi és erkölcsi aspektusai.* In: Frivaldszky János – Tussay Ákos (szerk.): A természetjog napja III. Konferenciatanulmányok. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pázmány Press, Budapest, 2024. SÁNDOR: *A vagyonkezelő alapítvány magyar szabályozása kitekintéssel egyes külföldi jogrendszerekre.* In: Szakál Róbert (szerk.): Tájékoztató füzetek. Az MKIK Jogi Szekciójában elhangzott szakmai előadások alapján. Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Jogi Szekciója, Budapest, 2020. Sándor István: *A vagyonkezelő alapítvány nemzetközi összehasonlításban.* Jogtudományi Közlöny LXXVI/1 (2021), 2021/1. SÁNDOR: *Az alapítványok jogi szabályozása és gyakorlati tapasztalati.* In: Szakál Róbert (szerk.): Tájékoztató Füzetek az MKIK Jogi Szekciójában elhangzott szakmai előadások alapján. Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Jogi Szekciója, Budapest, 2022.

⁹ A bizalmi vagyonkezelés intézményét a magyar jogrendszerbe az új Ptk. vezette be. A szabályozás megjelenése előtt is több tanulmány született e jogintézményről, majd annak hatályba lépését követően több átfogó munka is megjelent. Kiemelkedik ezek közül Sándor István *A bizalmi vagyonkezelés és a trust* című kötete, valamint B. Szabó Gábor, Illés István, Kolozs Borbála, Menyhei Ákos és Sándor István közös munkája, *A bizalmi vagyonkezelés*. A jogintézmény 2014-es hazai meghonosítása után mindössze három évvel már doktori értekezés is született a témában, amelyet Miczán Péter írt, s amely *A bizalmi vagyonkezelés – Jogalkalmazási és jogalkotási alapkérdések* címen könyv formájában is megjelent.

konstrukciót állítja a középpontba, és azt jogösszehasonlító szempontból, külföldi rokon jogintézmények tükrében vizsgálja.¹⁰

3. A kutatás módszere

Az egyes magáncélra létrehozott, vagyonkezelési funkciót betöltő alapítványok vizsgálata során dogmatikai elemzést, funkcionális jogösszehasonlítást, valamint jogesetelemzést (*case study*) alkalmazok módszertani alapként. Dolgozatom elkészítése során főként az alapítványi joggal kapcsolatos hazai és a témaválasztás szempontjából relevánsnak tekinthető külföldi szakirodalomra támaszkodtam. A szakirodalom vizsgálata mellett törekedtem a kapcsolódó jogesetek problémaközpontú elemzésére is. Az osztrák *Privatstiftung* intézményének fejlődésében kiemelt szerepet játszik a bírói gyakorlat. Noha ez egyes esetekben bizonytalanságot okozhat, sőt akár a jogalkotói szándékkal is szembe helyezkedhet, a bírói jogalkalmazás jelentősége és szükségessége a jogintézmény alakulásában vitathatatlan.

Kutatásom során törekszem a különböző módszerek közötti megfelelő egyensúly megtalálására és megtartására: célom, hogy ne vesszek el a részletkérdésekben és a joggyakorlat sűrűjében, ugyanakkor a gyakorlat számára is használható válaszokat adjak azokra az alapkérdésekre, amelyek – a külföldi tapasztalatok alapján – várhatóan a hazai modell kapcsán is felmerülnek.¹¹ Az osztrák és

¹⁰ Ebben a körben több előkészítő tanulmány származik a jelen dolgozat szerzőjének tollából, így a következők: Steixner Zsófia: *A vagyonkezelő magánalapítvány szervezeti felépítésének egyes kérdései*. In: Nagy Marianna – Fazekas Marianna (szerk.): *Jogi tanulmányok 2022. Jogtudományi előadások az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskoláinak konferenciáján 2022. június 10. és 17.* ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. Budapest, 2022. Steixner Zsófia: *A vagyonkezelés „belső” korlátai érvényesülésének kérdéséről a „külső” jogviszonyokban*. Themis 2022. december. 33¹, 35⁸, 35⁹. Zsófia Steixner: *Can We Cross the Bridge before We Come to It? Conflict Prevention and Arbitration-based Dispute Resolution in Asset Management Models in Hungary*. In: Tibor Nochta (ed.): *Central European Civil Law Studies*. Partium Press, Oradea – Nagyvárad, 2024.

¹¹ Jakab András és Menyhárd Attila *A jog tudománya. Tudománytörténeti és -elméleti írások, gyakorlati tanácsokkal című munkájukban* (19.o.) mutatnak rá arra, hogy az egyik oka, hogy a joggyakorlat kevés figyelmet szentel a jogtudománynak az, hogy a jogtudomány nem vagy nem

liechtensteini bírói gyakorlat vizsgálata során betekintést nyertem azokba a problémakörökbe és ezekhez kapcsolódó jogalkalmazási kérdésekbe, amelyek jelentős kihívást jelentenek a gyakorlat számára.

Az alapítványi eszme kialakulásának és fejlődésének vizsgálatához a jogtörténeti módszert alkalmaztam. A jogtörténeti elemzés lehetővé teszi annak szemléletes bemutatását, hogy miként alakult az alapítványi eszme és az alapítványi jog természetének fejlődési iránya. Az alapítványi eszme lényege, hogy valaki vagyont rendel meghatározott cél elérése érdekében, ezzel hosszú távon maradandó értéket teremtve. A történeti vizsgálat azt is segít megérteni, miként tolódott el a konstrukció fókuszja a kezdetben főként vallási céloktól a világi szféra és célok felé, és hogyan jutott el a jogfejlődés a kizárólag kegyes cél követelményétől, a jogi személyiséggel rendelkező „*Allgemeinzweckstiftung*”, azaz általános célú alapítvány intézményéig.

Hüttemann felhívja a figyelmet arra, hogy az alapítványok esetén az összehasonlító módszer alkalmazása során mintegy nulladik lépésként szükséges elkülöníteni a jogi és funkcionális értelemben vett alapítványt. Jogi értelemben véve az alapítvány a törvény által szabályozott fogalmának felel meg.¹² A funkcionális megközelítés szerint az alapítvány azon jogi konstrukciókat jelenti, melyek eszközként szolgálhatnak arra, hogy az alapító egy meghatározott cél érdekében vagyont rendeljen. A funkcionális megközelítés nemcsak a jogösszehasonlítás, hanem történeti szempontból is megkönnyíti a kutatás folyamatát. Tekintettel arra, hogy jelen munka tárgyát a vagyonkezelési funkciót betöltő alapítványok képezik, így az „*Allgemeinzweckstiftung*” típusú alapítványokkal kapcsolatos szabályozásra csupán a magyar modell esetén tértem ki, mivel a Ptk. általános alapítványi szabályozása a Vtv. speciális szabályai mellett annak háttérszabályként történő alkalmazásáról rendelkezett a jogalkotó.

megfelelő rendszerességgel ad használható válaszokat a joggyakorlatban felmerülő alapvető kérdésekre. Ugyanakkor az sem megfelelő megoldás, hogy az ember túlságosan elveszik a joggyakorlatban és annak részkérdéseiben, mivel akkor a jog változásinak pusztán alázatos írnokává válik.

¹² HÜTTEMANN: *Stiftungsrecht – eine Skizze*. BRJ 2014/02, 128.

Hüttemann logikáját követve, ezért a funkcionális módszer segítségével elkülöníttem a Ptk.-ban szabályozott alapítványt a vagyonkezelési célra létrehozott alapítványtól. A vagyonkezelő alapítvány és az általános alapítvány közötti elhatárolás központi eleme a vagyonkezelési funkció betöltése. Ez a funkció – *nomen est omen* – a konstrukció lényegét jelöli ki: a vagyon aktív, hozamtermelő gazdasági tevékenység útján történő kezelése. A kedvezményezettek számára történő juttatás, illetve az alapító okiratban rögzített célok megvalósítása főszabály szerint nem közvetlenül a rendelt vagyonból, hanem annak kezelése révén keletkező jövedelemből történik. Ezzel szemben a Ptk. általános szabályai alapján működő alapítvány esetében nincs ilyen típusú megkötés, ott a cél akár közvetlenül is szolgálható a rendelt vagyon felhasználásával.

A kutatásom során kiemelt szerephez jut a jogdogmatikai módszer alkalmazása is. A módszer célja nem csupán az, hogy pillanatképet nyújtson az éppen hatályos jogról hanem, hogy iránytűként szolgáljon a felmerült jogi problémák megoldása során, valamint hozzájáruljon egy olyan rendszerszintű megközelítés kialakításához, amely elősegíti a jövőben felmerülő jogi problémák megoldását is.¹³ Erre tekintettel nem szorítkoztam pusztán a *lex lata*, vagyis a hatályos jogszabályok szisztematikus és koherens fogalmi-szemléleti rendszerben történő ismertetésére. Ahogyan arra *Theo Mayer-Maly* is rámutatott, még a látszólag egyértelműen megfogalmazott normák is többféle értelmezést tehetnek lehetővé, amelyek eltérő eseti megoldásokhoz vezethetnek – anélkül, hogy ezek közül egyesek egyértelműen helyesnek, mások pedig egyértelműen helytelennek minősülhetnének.¹⁴ Erre tekintettel a kutatás során alkalmaztam a kritikai módszert is, amelynek keretében célom volt rámutatni azokra a problémákra, amelyek a hazai konstrukció gyakorlati alkalmazása során felmerülhetnek, továbbá törekszem ezek kiküszöbölésére *de lege ferenda* javaslatokat is megfogalmazni.

¹³ OBERHAMMER: *Rechtsdogmatik and Change*. In: ACCETO – SKRUBEJ – WEILER: *Law and Revolution Past Experiences, Future Challenges*, 154.

¹⁴ HONSELL - MAYER-MALY: *Rechtswissenschaft. Eine Einführung in das Recht und seine Grundlagen*. 78-81.

4. Összegzés

Az alapító jogállása

Az alapító jogállását illetően jelentős eltérések figyelhetők meg az osztrák és magyar szabályozásban. Míg a *Stiftert* megillető alapítói jog személyhez kötött, addig a magyar szabályozás alapján az alapítónak lehetősége van az alapítói jogok átruházására, illetve azok gyakorlásának átengedésére is. A Vtv. alapján az alapítót *ex lege* megilleti az alapítói jogok összessége, ezzel szemben a PSG úgy rendelkezik, hogy a módosítás és az alapítvány visszavonásának joga csak akkor illeti meg a *Stiftert*, ha ezeket a jogokat kifejezetten fenntartja magának az alapító okiratban. Amennyiben a *Privatstiftung* alapítója természetes személy, úgy legkésőbb halálával az alapító okirat lényegében „kőbe vésetté” válik.¹⁵ A magyar szabályozás szerint az alapító okirat módosításával kapcsolatos szabályozás sokkal rugalmasabb, ezért az alapító okirat az esetlegesen időközben megváltozott körülményekhez „hozzáigazítható”. A magyar szabályozás alapján a tőke megtartási szabály a vagyonkezelő magánalapítvány esetén kötelezően alkalmazandó. Érdekes lenne a jogalkotónak fontolóra vennie, hogy a tőke megtartási szabály alkalmazását csak a közérdekű célra létrehozott vagyonkezelő alapítványnál írja elő kötelezően, a vagyonkezelő magánalapítvány esetén azonban érdemes lenne lehetőséget biztosítani az attól való eltérésre, így lehetővé téve azt, hogy az alapító erre irányuló rendelkezése esetén, a vagyonkezelő magánalapítvány annak esetleges kedvezményezettéről történő gondoskodó funkciója előnyt élvezhessen a vagyon egyben tartásának funkciójával szemben.

Az osztrák és a magyar modell között jelentős különbség figyelhető meg abból a szempontból is, hogy az alapítói jogok milyen mértékben befolyásolják a jogintézmény vagyonvédelmi eszközként való hatékony alkalmazhatóságát. Különösen éles az eltérés a hitelezővédelmi aspektusok tekintetében: míg az osztrák szabályozás értelmében az alapítói jogok – mint vagyoni értékű jogok – végrehajtás alá vonhatók, addig a magyar rendszer ezt nem teszi lehetővé.

¹⁵ MÜLLER – MELZER (szerk.): *Handbuch Stiftungsmanagement*, 36.

Az osztrák jog szerint az alapítót megillető, az alapítvánnyal kapcsolatos vagyoni és alakító jogok – például a módosítási jog (*Änderungsrecht*, PSG 33. §), az alapítvány visszavonásának joga (*Widerrufsrecht*, PSG 34. §), vagy a kedvezményezettek kijelölésének joga – végrehajtás tárgyát képezhetik. Ráadásul az alapító nem zárhatja ki e jogok végrehajtás alá vonhatóságát az alapító okiratban, így az ilyen jogok biztosíthatják a hitelezők számára a követeléseik érvényesítésének lehetőségét.¹⁶

Ezzel szemben a magyar szabályozás szerint a tulajdonátruházás mozzanatával az alapító és az alapítványi vagyon között főszabály szerint véglegesen megszűnik a jogi kapcsolat. Ennek következményeként az alapító hitelezői nem érvényesíthetik az alapítóval szembeni követeléseiket az alapítványi vagyonnal szemben. Ezáltal a magyar jogi konstrukció kiválóan alkalmas vagyonvédelmi célokra, ugyanakkor ez szükségszerűen a hitelezői érdekek jelentős sérelmével jár.¹⁷

A vagyonkezelő alapítvány és a *Privatstiftung* alapidokumentumai

A vagyonkezelő magánalapítvány alapidokumentumai az alapító okirat és a befektetési szabályzat. A hazai szabályozás nem ismer olyan, a *Stiftungszusatzurkunde*-hoz hasonló kiegészítő dokumentumot, amely jogi kötőerővel bír ugyan az alapítvány szereplőire nézve, de nem tartozik a nyilvánosság elve alá. Az alapító okirat tartalmazza a vagyonkezelő alapítványra vonatkozó szervezeti és vagyoni rendelkezéseket, míg a befektetési szabályzatban kell meghatározni az alapítványi vagyont alkotó portfóliót, a kockázatkezelésre vonatkozó elveket, valamint a befektetésekkel kapcsolatos döntéshozatali mechanizmust.

Az osztrák *Privatstiftung* esetén a két alapidokumentum között lényeges különbség mutatkozik: míg a *Stiftungsurkunde*-t be kell nyújtani a cégbírósághoz, addig a *Stiftungszusatzurkunde* esetében elegendő annak elkészítésének dátumát

¹⁶ KALLS: *Die Stellung der Gläubiger des Stifters und des Begünstigten der Privatstiftung*, 120.

¹⁷ B. SZABÓ - MENYHEI - SÁNDOR: *Az Alapítvány*, 282-283.

bejelenteni, és ezt a cégnyilvántartásba bejegyeztetni.¹⁸ Ennek a bejegyzésnek deklaratív hatálya van. Ez alapján jól látható, hogy az osztrák jogalkotó éles határvonalat húzott a két dokumentum között. A *Stiftungsurkunde* tartalmával kapcsolatban a nyilvánosság elve érvényesül, amely elsősorban a forgalombiztonságot szolgálja, így azok a rendelkezések, amelyek harmadik személyek vagy a jogforgalom szempontjából relevánsak, főszabály szerint ennek a dokumentumnak kötelező tartalmi elemei. Az a tény, hogy a *Privatstiftung* a *Stiftungsurkunde* mellett *Stiftungszusatzurkunde*-val is rendelkezik, és ez a nyilvántartásból is kitűnik, tájékoztató és figyelmeztető funkcióval bír harmadik személyek számára, hiszen így egyértelművé válik számukra, hogy nem minden lényeges rendelkezés található meg a nyilvános alapító okiratban.¹⁹

Az „üzleti magánélet” védelme érdekében megfontolandó lehet, hogy a magyar jogalkotó is lehetőséget biztosítson a jövőben egy, a *Stiftungszusatzurkunde*-hoz hasonló, nem nyilvános, de jogilag kötelező erejű dokumentum alkalmazására. Ez elősegíthetné a vagyonkezelő alapítványok rugalmasabb és hatékonyabb működését, miközben megfelelő egyensúlyt teremtene a forgalombiztonság és a diszkréció között.

Kötelesrészi igények szabályozásával kapcsolatos eltérések²⁰

Az ABGB kifejezetten rendelkezik arról, hogy a *Privatstiftung* részére rendelt vagyont, illetve a kedvezményezett jogállás alapján kapott juttatást a kötelesrész alapjának meghatározásánál figyelembe kell venni.

A Ptk. ezzel szemben nem tartalmaz kifejezett rendelkezést arra vonatkozóan, hogy a vagyonkezelő alapítvány részére rendelt vagyont figyelembe kell-e venni a kötelesrész alapjának számítása során, és amennyiben igen, úgy milyen

¹⁸ OGH 7. 5. 2003, 7 Ob 53/02y, FOGLAR -DEINHARDSTEIN – MOLITORIS: *Stiftungsurkunde und- zusatzurkunde – eine komplexe Beziehung*, 5.

¹⁹ FOGLAR -DEINHARDSTEIN – MOLITORIS: *Stiftungsurkunde und- zusatzurkunde – eine komplexe Beziehung*, 5.

²⁰ E következtetések elemzése egy korábbi előkészítő tanulmányban is megjelent: STEIXNER: *A vagyonkezelési modellek és a kötelesrészi igény kapcsolódási pontjai*.

feltételekkel. A Ptk. 7:80.§ (1) bekezdése alapján *a kötelesrész alapja a hagyaték tiszta értéke, valamint az örökhagyó által élők között bárkinek juttatott ingyenes adomány, ideértve az örökhagyó által bizalmi vagyonkezelésbe adott vagyon értékét is.* Adódik a kérdés, hogy a vagyonkezelő alapítvány részére rendelt vagyon az örökhagyó által élők között bárkinek juttatott ingyenes adománynak minősül-e. Ahogy a magyar szabályozás ismertetése során már kifejtésre került, a T/15362 törvényjavaslatban megfogalmazott jogalkotói álláspont vagyonkezelő alapítványra történő megfelelő alkalmazása esetén, a rendelt vagyon nem minősül ingyenes adománynak, mivel a jogátruházás – a bizalmi vagyonkezelési szerződéshez hasonlóan – ezen vagyonkezelési modell esetén is a konstrukció lényegéből fakad. Ebből következően a vagyonkezelő alapítványi konstrukció esetén a jogalkotó „adós maradt” az ingyenes adomány törvényi fikciójának alkalmazásával a rendelt vagyon tekintetében, a Ptk. 7:80. § (1) bekezdés megfelelő kiegészítésével.

A Ptk. azt a kérdést sem rendezi, hogy az örökhagyó által létrehozott vagyonkezelő alapítvány kedvezményezettje által kapott juttatásokat figyelembe szükséges-e venni a kötelesrész alapjának meghatározása során. Noha e juttatások figyelembevétele is indokolt lenne a kötelesrész védelmi funkciójára tekintettel, a vagyonkezelő alapítvánnyal kapcsolatos jogalkotási anyagok ezt a kérdéskört nem érintik. A Ptk. 7:80. § (1) bekezdés szó szerinti értelmezése alapján erre jelenleg analógia alkalmazásával sem lenne lehetőség, hiszen a kedvezményezettek a juttatásokat ténylegesen nem az örökhagyótól, hanem a vagyonkezelő alapítványtól kapnak.

Az osztrák szabályozás azzal kapcsolatban, hogy bizonyos juttatásokat a kötelesrész számításakor hogyan szükséges figyelembe venni, irányadónak tekinti, hogy a megajándékozott kötelesrészt jogosult-e vagy sem.²¹ A magyar szabályozás nem tesz ilyen különbségtételt. A Ptk. szerint a figyelembevétel tekintetében tízéves, míg az ABGB alapján a kötelesrészt nem jogosult megajándékozottok tekintetében az örökhagyó halálát megelőző kétéves határidő

²¹ ARNOLD: *Privatstiftung und Pflichtteilsrecht, Der Gesellschafter*, 2015/6, 348.

az irányadó. Az osztrák szabályozás alapján a kötelesrészre jogosultak által kapott juttatásokat határidőre való tekintet nélkül kell figyelembe venni a kötelesrész alapjának számítása során.

Noha az osztrák szabályozás szerinti kétéves határidő a kötelesrészre nem jogosultak esetében rövidnek tűnhet a magyar Ptk. tízéves határidejéhez képest, azonban a magyar jogalkotás és bírói gyakorlat nem alakított ki az osztrák *Vermögensopfertheorie*-hoz²² hasonló megközelítést. A magyar jogalkotó számára megfontolandó lenne, hogy a kötelesrész védelmi funkciójának érvényesítése és a visszaélések hatékony megelőzése érdekében a vagyonkezelő alapítványra vonatkozóan jogszabályba iktassa a juttatás „tényleges” időpontjának meghatározására kialakított osztrák joggyakorlatot.

Foundation Governance²³

A vagyonkezelő magánalapítvány olyan jogi személy, melynek nincsenek jogi értelemben vett tulajdonosai és tagjai. *Kalss* szerint emiatt a vagyonkezelő magánalapítványnál „strukturális kontrolldeficit” figyelhető meg.²⁴ A *Foundation Governance* tárgykörét érintő részben annak a bemutatására törekedtem, hogy hogyan biztosítható a vagyonkezelő magánalapítvány kontrollja, különös tekintettel a vagyongazdálkodásra. Ennek érdekében a magyar szabályozás mellett átfogóan elemeztem az osztrák és liechtensteini szabályozást, valamint bírói gyakorlatot is.

A *Foundation Governance* a vagyonkezelő alapítvány irányításának és kontrolljának szervezeti kereteit jelenti.²⁵ A *Foundation Governance* szabályok középpontjában az ügyvezető szerv felügyeletével kapcsolatos szabályok állnak.²⁶ A *Foundation Governance* szabályok célja a tulajdonosi érdekek védelme, mely a

²² MÜLLER – MELZER (szerk): *Handbuch Stiftungsmanagement*, 44.

²³ E következtetések elemzése egy korábbi előkészítő tanulmányban is megjelent: STEIXNER: *Foundation Governance - A vagyonkezelő magánalapítvány működésének kontrollja*.

²⁴ MÜLLER: *Handbuch Stiftungsmanagement*, 291.

²⁵ MÜLLER: *Handbuch Stiftungsmanagement*, 291.

²⁶ MELZER: *Das österreichische Privatstiftungsrecht und das neue liechtensteinische Stiftungsrecht im Vergleich*, 158.

„strukturális kontrolldeficit” miatt kifejezetten indokolt. A *Foundation Governance* szabályokat csoportosíthatjuk aszerint, hogy törvényen vagy az alapító okiratban foglalt rendelkezésen alapulnak.²⁷

A Vtv. és a PSG csupán néhány kógens rendelkezést tartalmaz a vagyonkezelő magánalapítvány felügyeletével kapcsolatosan (*ex lege Foundation Governance*). A Vtv. alapján főszabály szerint a vagyonkezelő magánalapítvány felügyeletét ellátó kötelező alapítványi szervek a felügyelőbizottság, valamint az állandó könyvvizsgáló. A PSG alapján a *Privatstiftung* felügyeletét az alapítvány ellenőr (*Stiftungsprüfer*), a kedvezményezettek (*Begünstigte*), valamint a bíróság (*Gericht*) látja el. A liechtensteini szabályozás nem rendelkezik kötelezően létrehozandó felügyeletet ellátó alapítványi szervről. A PGR szabályai alapján amennyiben az alapító nem hoz létre kontrollszervert, úgy a működés feletti felügyeletet a kedvezményezettek gyakorolják az őket megillető tájékoztatáshoz való jog, valamint iratbetekintési jog segítségével. A fentiek alapján megállapítható, hogy a magyar és osztrák szabályozáshoz képest a liechtensteini szabályozás nagyobb teret hagy az alapítót megillető privátautonómiának, hiszen az alapító a magánalapítvány működését illető felügyeletről viszonylag szabadon rendelkezhet az alapító okiratban. A vizsgált modellek közötti további jelentős különbség, hogy a magyar szabályozás az osztrák és liechtensteini szabályozástól eltérően nem rendelkezik a kedvezményezetteket megillető jogosultságokról. Az *ex lege Foundation Governance* tekintetében a bíróság szerepe is korlátozottabb a magyar modellben. A PSG és a PGR szabályozása lehetővé teszi a bírósághoz fordulást abban az esetben is, ha a vagyonkezelő magánalapítvány működése célszerűtlen vagy sérti a gazdaságosság követelményét. A magyar szabályozás alapján a bíróság pusztán alaki felügyeletet gyakorol, mivel a vagyonkezelő magánalapítvány működése gazdaságosság és célszerűség tekintetében nem vizsgálható. Álláspontom szerint ez meglehetősen nagy hátránya a magyar szabályozásnak, mivel a bíróság által gyakorolható pusztán jogszerűségi kontroll nem elégséges. Továbbá annak, hogy a működés illetve a hozott határozatok kizárólag jogszerűségi szempontból történő vizsgálata kérhető (gazdaságossági és

²⁷ MÜLLER: *Handbuch Stiftungsmanagement*, 5.

célszerűségi szempontú vizsgálata nem) azzal a negatív következménnyel járhat, hogy az alapító a visszaélések elkerülése érdekében rendkívül részletes rendelkezéseket foglal az alapító okiratba és a befektetési szabályzatba, mivel, ha a működés, vagy a hozott határozat ezeket sérti, minden további nélkül lehetősége van a bírósághoz fordulni. A Ptk. 3: 35. § meghatározza azon jogosultak körét, akik kezdeményezhetik a vagyonkezelő magánalapítvány határozatainak bírósági felülvizsgálatát. A Vtv. 8. § (2) bekezdése a kezdeményezésre jogosultak körét bővíti az alapítványi vagyonellenőrrel, de csak abban az esetben, ha az alapítói jogokat a kuratórium gyakorolja. Érdeemes lenne megteremteni annak a lehetőségét, hogy amennyiben a vagyonkezelő alapítvány alapító okiratában az alapító egyéb alapítványi szerv létrehozásáról rendelkezett (például kedvezményezett tanács), úgy az egyéb alapítványi szerv is jogosult lehessen a bíróságnál a vagyonkezelő magánalapítvány határozatainak bírósági felülvizsgálatát kezdeményezni.

A Vtv. a vagyonkezelő alapítvány vagyongazdálkodásának külső ellenőrzését az alapítványi vagyonellenőrre telepíti, amennyiben az alapító az alapítói jogok gyakorlására a kuratóriumot jelölte ki, illetve e jogait az alapítványra ruházta át. Álláspontom szerint a törvényi megnevezés rendkívül félrevezető és pontatlan. Egyrészt azért, mivel az alapítványi vagyonellenőr az alapítvány belső, nem pedig külső szerve, hiszen az alapítványi vagyonellenőr kijelölése a törvényben foglalt feltételek fennállása esetén az alapító okirat kötelező tartalmi eleme. Megjegyzem, hogy a liechtensteini szabályozásban az alapítványi vagyonellenőrhöz hasonló funkciót betöltő *Revisionsstelle*, valamint az osztrák szabályozásban a *Stiftungsprüfer* is az ellenőrzés belső szervének minősülnek. Másrészt a vagyonellenőr megnevezés is pontatlan, mivel a vagyonellenőr tevékenysége nem csupán a vagyongazdálkodásra, hanem a vagyonkezelő alapítvány működésének egészére kiterjed. A Vtv. az ellenőrzés tekintetében számos kötelezettséget telepít az alapítványi vagyonellenőrre, azonban mégsem biztosít számára megfelelő jogosultságokat, hogy akár a célszerűtlen, vagy nem gazdaságos működéssel szemben is fellépessen. A kontrolldeficit már azzal is enyhíthető lenne, ha a Vtv. alapján az alapítványi vagyonellenőr a Ptk. 3: 104. § rendelkezéséhez hasonlóan

legalább az egyedi könyvvizsgálat kezdeményezésére jogosult volna a nyilvántartó bíróságnál.

Álláspontom szerint elég sajátos megoldás, hogy az alapító a kuratóriumra is átruházhatja az alapítói jogok gyakorlását. Ez teljes mértékben ellentétes a *Foundation Governance* hatékonyságának alapvető feltételével, ami nem más, mint a jogosultságok kiegyensúlyozott megosztásának (*Gewalttrennung*)²⁸ szükségessége.

A magyar szabályozás főszabály szerint az állandó könyvvizsgáló és a felügyelőbizottság kijelölése kötelező (sőt bizonyos feltételek esetén az alapítványi vagyonellenőr kijelölése is), tehát „számszerűsítve” a törvényen alapuló *Foundation Governance* szélesebb körű, mint a vizsgált rokon konstrukciónál. Azonban, ha megvizsgáljuk az egyes szerveket megillető jogosultságokat meglepő eredményre juthatunk. Az osztrák *Privatstiftung* esetén a *Stiftungsprüfer*t megillető jogosultságok köre jóval szélesebb, mint a magyar modellben a felügyelőbizottságé és az állandó könyvvizsgálóé (és az alapítványi vagyonellenőré) együttvéve.

Az alapítónak mindhárom modell esetén lehetősége van a *Foundation Governance* alapító okirat útján történő alakítására is. Az alapító okiratban az alapítóra, a kedvezményezettek, az alapítványtól független harmadik személyre, illetve az egyéb alapítványi szervre telepíthető jogosultságok a következőképp csoportosíthatók: közreműködési és felügyeleti jog, tájékoztatáshoz való jog és iratbetekintési jog, kinevezési és visszahívási jog, a kuratóriumi tagok díjazásának mértékét illető döntési jog. A fakultatív *Foundation Governance* további lehetséges eszköze az egyéb alapítványi szerv létrehozása is. Fontos kiemelni, hogy az osztrák és magyar szabályozás kifejezetten rögzíti az egyéb alapítványi szerv tekintetében a hatáskörcsorbítás tilalmának elvét. A liechtensteini PGR ezzel szemben úgy rendelkezik, hogy az egyéb alapítványi szervet akár utasítási jog is megilletheti az ügyvezető szervvel szemben.

²⁸ MÜLLER: *Handbuch Stiftungsmanagement*, 5., MÜLLER – FISCHER: *Wieviel (Corporate/Foundation) Governance braucht die Privatstiftung?* ZfS 2009/3, 113.

Választottbírósi úton történő vitarendezés

A hazai vagyonkezelő alapítványok működése során felmerülő konfliktusok kezelésére hatékony eszközt jelenthetne a választottbírósi eljárás igénybevétele. Az osztrák rokon jogintézménnyel kapcsolatban egységes álláspont érvényesül abban, hogy az alapítványi jogviszony szereplői közötti, belső konfliktusok – amennyiben azok jogvitává alakulnak – választottbírósi úton is rendezhetők.

A magyar szabályozás nem tartalmaz kifejezett rendelkezést a választottbírósi út igénybevételéről az ilyen típusú jogviták esetében. Ugyanakkor a rendelkezések rendszertani értelmezése, valamint a jogalkotó által biztosított széles körű privátautonómia alapján nem található olyan jogszabályi tilalom vagy elvi akadály, amely a vagyonkezelő alapítványon belüli jogviták objektív inarbitrabilitására utalna.²⁹ Célszerű volna azonban, ha a magyar jogalkotó – a bizalmi vagyonkezelési szerződéshez hasonlóan³⁰ – kifejezetten rögzítené a Vbt.-ben, hogy a magáncélra létrehozott vagyonkezelő alapítvánnyal kapcsolatos jogviszonyokban lehetőség van választottbírósi kikötésre.

A választottbírósi kikötés kedvezményezettekre kiterjedő hatályának kérdéskörével kapcsolatban a magyar jogalkalmazók számára is irányadó lehet az osztrák és liechtensteini gyakorlat. E szerint az anyagi jogi igény osztja az eljárásjogi sorsát, így az alapító okiratban szereplő választottbírósi kikötés a kedvezményezettekre is kötelező érvényű – még akkor is, ha ők formálisan nem részei az alapítvány szervezeti struktúrájának.

²⁹ E következtetések részletesebb elemzése egy korábbi előkészítő tanulmányban is megjelent: STEIXNER: *Can We Cross the Bridge Before We Come to It? Conflict Prevention and Arbitration-Based Dispute Resolution in Asset Management Models in Hungary.*

³⁰ Vbt. 1. § (4) bekezdés

5. A témában megjelent publikációk

Steixner Zsófia: *Can We Cross the Bridge Before We Come to It? Conflict Prevention and Arbitration-Based Dispute Resolution in Asset Management Models in Hungary*. In: Nochta Tibor (szerk.) *Central European civil law studies*, Partium Kiadó, Oradea, Románia, 2024.

Steixner Zsófia: *Az alapító jogállása és az alapító okirat módosításának összefüggései a magyar és osztrák vagyonkezelő alapítványi jogban*. In: Miskolczi-Bodnár Péter - Jakab, Éva (szerk.) XXV. Jogász Doktoranduszok Országos Konferenciája, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2023.

Steixner Zsófia: *A vagyonkezelési modellek és a kötelesrészi igény kapcsolódási pontjai*. In: Miskolczi-Bodnár, Péter (szerk.) XXIII. Jogász Doktoranduszok Országos Konferenciája, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2022.

Steixner Zsófia: *A rendelt vagyon jogi helyzete a magáncélra létrehozott vagyonkezelési jogviszonyokban*. *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium* - miskolci doktoranduszok jogtudományi tanulmányai Doktoranduszok Fóruma, 2022.

Steixner Zsófia: *A vagyonkezelés „belső” korlátai érvényesülésének kérdéséről a „külső” jogviszonyokban*. THEMIS: Az Elte Állam- És Jogtudományi Doktori Iskola Elektronikus Folyóirata, 2022.

Steixner Zsófia: *A vagyonkezelő magánalapítvány szervezeti felépítésének egyes kérdései*. Jogi Tanulmányok, 2022.

Steixner Zsófia: *Foundation Governance - A vagyonkezelő magánalapítvány működésének kontrollja*. THEMIS: Az Elte Állam- És Jogtudományi Doktori Iskola Elektronikus Folyóirata, 2020.

6. Irodalomjegyzék

Cseporán Zsolt: A közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványokról. Magyar Jog 2022/12.

Eiselberg, Maximilian: *10 Jahre Privatstiftungsrecht in Österreich*. In: Michael Umfahrer (szerk.): *10 Jahre Privatstiftungsrecht in Österreich*. Manzsche, Wien, 2004.

Watson, Alan: Legal transplants. An Approach in Comparative Law. 1974.

Zwiefelhofer, Thomas: Liechtenstein: the reform of foundation law. Trusts & Trustees, Vol. 15, No. 5, July 2009.

Sándor István: A vagyonkezelő alapítvány nemzetközi összehasonlításban. Jogtudományi Közlöny LXXVI/1 (2021), 2021/1.

MÜLLER – MELZER: *Erfolgsfaktoren für den Generationenwechsel in der Privatstiftung – Update*. JEV 2019/1.

Müller, Katharina – Melzer, Martin (szerk.): Handbuch Stiftungsmanagement. Verlag Österreich, 2022.

Csehi Zoltán: A magánjogi alapítvány, Történeti és dogmatikai alapok. Gondolat Kiadó, Budapest, 2006.

Csehi Zoltán: A magánjogi alapítvány fogalma, célja és vagyona. Elméleti alapvetés és kritikai megjegyzések a magyar alapítványi jog gyakorlatával kapcsolatban. Jogállam 1998-99/1-4.

Csehi Zoltán: A vagyonkezelés jogi formái és az önállósuló vagyontömegek. Áttekintés az alapítvány szemszögéből. Jogállam 2001/1-4.

Csehi Zoltán: *Az alapító*. Polgári Jogi Kodifikáció 2003/6.

Csehi Zoltán: Az alapítvány fogalma régi magyar jogtudósok munkáiban

Csehi Zoltán: Az alapítvány fogalma régi magyar jogtudósok munkáiban Wenzel Gusztávtól Szladits Károlyig.

Magyar-Csatlós Judit – Magyar Csaba Sándor István: Vagyontervezési labirintus. Útmutató a bizalmi vagyonkezelés, a vagyonkezelő alapítványok és a magántőkealapok világához. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2021.

Hüttemann: *Stiftungsrecht – eine Skizze*. BRJ 2014/02, 128.

Oberhammer, Paul: Rechtsdogmatik and Change. In: Acceto, Matej – Škrubej, Katja – Weiler, Joseph H. H.: Law and Revolution Past Experiences, Future Challenges, Routledge, London, 2024. DOI: 10.4324/9781003324850

Honsell, Heinrich - Mayer-Maly, Theo: Rechtswissenschaft. Eine Einführung in das Recht und seine Grundlagen. Springer- Verlag Berlin Heidelberg, 2015. DOI: 10.1007/978-3-662-45682-8

Kalls, Susanne: *Die Stellung der Gläubiger des Stifters und des Begünstigten der Privatstiftung*. In: Kalls, Susanne (szerk.): *Aktuelle Fragen des Privatstiftungsrechts*. Linde, Wien, 2014.

B. Szabó Gábor – Menyhei Ákos – Sándor István: Az alapítvány. Történeti, tipológiai, működési, adózási és vagyonkezelési omnibus. Budapest, HVG-ORAC, 2021.

Foglar Deinhardstein, von Heinrich – Molitoris, Susanne: *Stiftungsurkunde und –zusatzurkunde- eine komplexe Beziehung*. Die Privatstiftung (PSR) 2012/1.

Arnold, Nikolaus: *Privatstiftung und Pflichtteilsrecht*. Der Gesellschafter 2015/6.